

Stockholm 16 februari 2020

Verksamhetsberättelse 2019

Svenska Kommittén för Vietnam, Laos och Kambodja

STYRELSE

Årsmötet den 28 mars 2019 omvalde Eva Lindskog till ordförande och Lasse Wallén till kassör. Till övriga styrelseledamöter valdes Agneta Carleson, Jacqueline Ernerot, Ulf Svensson, Ing-Britt Trankell och Britta Öström. I november 2019 avgick Ing-Britt Trankell på egen begäran.

VALBEREDNING

Till valberedning utsågs Rolf Bergman (sammankallande), Karl Anders Larsson och Eric Olofsson.

REVISOR

Till revisor valdes Inga Näslund.

KONSTITUERING

Vid styrelsens konstituering den 28 mars 2019 utsågs Ing-Britt Trankell till sekreterare. Styrelsen har under verksamhetsåret 2019 (jan-dec) hållit nio protokollförda sammanträden.

SEMINARIER

Under verksamhetsåret har nio offentliga seminarier hållits, inklusive det som hölls vid årsmötet i mars månad.

Den 24 januari höll Yayoi Fujita Lagerqvist, fil.dr i internationell utveckling ett föredrag med titeln: **Från överflöd till knapphet: kapitaliseringen av naturen i Laos.** Hennes föredrag hölls på engelska under titeln 'From abundance to scarcity: capialisation of nature in Laos'. Naturen av vilka naturresurserna är en del, existerar inte isolerat från det mänskliga samhället. Sambandet blir extra tydligt när samhället sätter människan i centrum med ett slags naturlig rätt att exploitera naturen. I Laos har man gått från att se naturen som ett fysiskt hinder till en potential för investeringar i form av vattenkraft, gruvor and industrigrödor. Detta triggar fram en resursbrist i landet vilket är en ny utmaning för detta traditionellt naturresursrika land.

Börje Ljunggren, tidigare ambassadör i Kina och Vietnam, bl a och en återkommande gäst i Kommitténs föredragserier, talade den 21 februari under titeln: **Cyberlag och frihandelsavtal: vart är Vietnam på väg?** Samtidigt som Vietnams ekonomi under de senaste decennierna är en av de snabbast växande i Asien, med en fattigdomsgräns under 10 procent, med en större integration in i den globala ekonomin, så växer klyftorna, inte minst förmögenhetsklyftorna. Samhället blir allt mer pluralistiskt, men inte det politiska systemet. Där sker i stället åtstramningar med den nyligen antagna cyberlagen som är en oroande utveckling. Idag finns dock över 38 miljoner Facebookanvändare; korken är ut ur flaskan. Allt detta gör Vietnam till ett mycket dynamiskt samhälle, i spänningsfältet mellan samhälle och partistat.

Årsmötet ägde rum i ABF-huset den 28 mars 2019. Inför mötet hölls ett seminarium under titeln **I Vietnamkrigets spår – vad hände efter freden i Vietnam och Kambodja?** Eric Olofsson som bodde i Vietnam 1999-2003 har sedan dess arbetat som reseledare. Han har ett specifikt intresse av att

undersöka hur politiska skeenden påverkar enskilda människors liv. Föredraget hade tonvikten på händelser i de båda länderna efter 1975 och hur de påverkat vardagslivet. Någon demokratisering i västerländsk mening har inte utvecklats och det finns inga politiska planer i någon av länderna att rucka på det politiska parti i respektive land som nu har makten. Snarare har människors möjligheter att påverka politiken begränsats. Så länge som flertalet får det ekonomiskt bättre nöjer sig de flesta med att sörja för sina familjer och barnens utbildning. Som utländsk turist kan man njuta av vacker natur, vänliga människor och god mat.

Den 25 april höll ekonomiprofessorn Ari Kokko ett föredrag om utmaningarna i Vietnams ekonomiska utveckling under rubriken **Vietnam – nu världsledande på mobiltelefoner**. Denna titel skulle dock uppfattas som något ironisk i den meningen att visserligen sysselsätter Samsung 130 000 arbetare i sina fabriker i Vietnam stående för en fjärdedel av Vietnams samlande export, men det samlade värdet för Vietnams ekonomi är begränsat. Inte minst för att Vietnam generellt bara kan erbjuda utbildad arbetskraft vilket gör att de teknologiska kunskaperna inte stannar i landet. Enligt Ari Kokko är bristen på utbildad arbetskraft såsom civilingenjörer och forskare en av de största flaskhalsarna i ekonomin på sikt. Ett annat problem är att landet fortfarande är starkt beroende av export av jordbruksprodukter – också ett tecken på att industrialiseringen inte kommit så långt som regimen skulle önska.

Karin Alfredsson är journalist och författare. Hon har också arbetat med den svensk-stödda journalistutbildningen i Vietnam. En av hennes böcker, 'Kvinnorna på 10e våningen' handlar om utsatta kvinnor och utspelar sig i Hanoi. I januari 2019 fick Karin ett Sida-stipendium för att söka svar på frågan om bistånd kan förhindra och förebygga prostitution. Den 15 maj höll hon ett föredrag med titeln **Utsatta kvinnor och barn i Kambodja – om sexhandel och trafficking**. Frågan kunde besvaras enkelt men Karin kunde ändå slå fast att nätverksbygge bland inhemska intresserade som vill minska prostitutionen, är en möjlighet. Här kan biståndet göra en insats. Men problemet växer. Inte minst med den ökade kinesiska närvaron i landet; både av kinesisk arbetskraft för de enorma satsningarna på infrastruktur i landet utan också kinesiska turister som är helt dominerande t ex i kuststaden Sihanoukville.

Den 20 aug höll fil.dr. Bent Jörgensen från Göteborgs universitet och Thao Do, projekt ledare i utvecklingsfrågor i Vietnam och regionen ett föredrag under rubriken **Från bistånd till partnerskap i Vietnam: hur fungerar övergången från sändare-mottagare till jämställda utbyten?** Både Thao och Bent arbetade i Vietnam under denna övergång. Sedan 2013 har Sverige satsat på en omställning från bistånd till partnerskap. Det innebär i princip ett jämlikt utbyte på olika nivåer och inom olika områden. Omställningen är inte enkel och arbetet med att komma över vad som kallas biståndssyndromet pågår alltjämt. Enligt föreläsarna så dröjer sig den gamla inställningen kvar: att det är den svenska sidan som ska bidra. Det är svårt att uppnå en jämlikhet i samarbetet. Inte minst inom området naturresursutveckling.

Den 26 september skulle Stein Tønnesson ha bidragit med en uppdatering av situationen i Syd kinesiska havet. Tyvärr fick han förhinder i sista minuten p g a familjeskäl och mötet fick ställas in. Stein kommer dock tillbaka den 23 mars 2020 i samband med Kommitténs årsmöte.

Professorn i militärhistoria, Gunnar Åselius, höll den 24 oktober ett föredrag under rubriken **Vietnamkriget och den svenska självbilden**. Föredraget byggde i hög grad på den bok 'Vietnamkriget och de svenska diplomaterna' som just kommit ut. Enligt boken är det kraftfulla ställningstagandet mot USAs krig i Vietnam (1965-1975) är en viktig händelse i svensk utrikespolitik under 1900-talet. Vietnamengagemanget förknippas ofta med svenska politiker som Olof Palme och Torsten Nilsson, men UD:s tjänstemän spelade en mer pådrivande roll än man tidigare förstått. Gunnar Åselius undersökning bygger på omfattande genomgångar av UD:s arkiv och talrika intervjuer med historiska aktörer. Att de svenska diplomaternas analys av konflikten i hög grad kom att sammanfalla med Nordvietnams syn, berodde på att en sådan tolkning bekräftade deras egna föreställningar om småstaten Sveriges betydelse mellan öst och väst, nord och syd. Studien av Vietnam-kriget och de

svenska diplomaterna blir därigenom också en undersökning av svensk självbild och identitet under en spännande epok.

Föreläsningssäsongen avslutades den 26 november med en genomgång av läget vad gäller de mänskliga rättigheterna i Vietnam, Laos och Kambodja under rubriken **När blir ordet fritt i Vietnam, Laos och Kambodja? – Om demokratiska rättigheter i skuggan av Kina**. Seminariet var ett samarbete mellan Civil Rights Defenders (CRD), Reportrar utan Gränser och Svenska PEN och Kommittén. Medverkande var Martin Gemzell (CRD), Erik Halkjer (RuG) och Anna Mattsson Svenska PEN. Moderator var Johanna Kronlid, journalist på tidskriften Fokus.

De demokratiska rättigheterna har aldrig stått högt i kurs i Sydostasien. Kambodja var under en period ett undantag med en relativt fri press, men där har nu den sista oberoende och frispråkiga dagstidningen stängts ner. I Vietnam och Laos förföljs och fängslas personer som kritiserar regimen.

Erik Halkjer rapporterade bl a att pressfriheten i Vietnam kraftigt försämrats under de senaste två-tre åren. För närvarande sitter 24 journalister och bloggare fängslade. Den nya cyberlagen tvingar globala digitala plattformar att lagra alls indata om användare i landet. Enligt lagen ska staten när den vill kunna tillgodogöra sig den lagrade datan. Facebook, Google m fl hade fram till 31 dec 2019 att leva upp till lagen eller riskera att blockeras på Internet. Så sent som den 21 november 2019 greps Pham Chi Dung för att på sin websajt Nguoi Viet ha skrivit om Vietnams presidents sviktande hälsa. 2014 startade han Vietnam Oberoende Journalisters Förening efter att ha avsagt sig sitt medlemskap i Vietnams kommunistparti. Han sitter nu häktad till mars 2020 då han ska åtalas, oklart för vad.

I september 2019 tilldelades journalisten och bloggaren Pham Doan Trang till årets Press Freedom Prize for Impact av Reportrar utan Gränser. Detta för att hon i flera år drivit två beroende sajter Luat Khoa och The Vietnamese som båda fokuserar på vietnamesiska medborgares juridiska rättigheter. Hon har bl a skrivit boken 'Politik för vanligt folk' som på ett enkelt sätt förklarar begrepp alltifrån 'socialism' och 'liberalism' till hur man gör i Vietnam för att föra fram sina åsikter och påverka beslutsfattarna.

Pressfriheten i Laos är också starkt begränsad. Landet rankas 170 av 180 i Reportrar utan Gränsers pressfrihetsindex. Alla medier i Laos kontrolleras av det statsbärande partiet och all kritik ger fängelse. Ungefär var tionde medborgare har tillgång till internet. Ett exempel på det begränsade mediala läget är att endast den statliga nyhetsbyrån fick rapportera om dammkatastrofen i juli 2018.

Martin Gemzell och Anna Mattsson informerade om situationen i Kambodja. Precis som i Vietnam och Laos är möjligheten att skaffa sig oberoende information ytterst begränsad. Pressfrihetsindexet ligger Kambodja idag på 143 av 180 och har därmed rasat 15 placeringar sedan 2017 (enligt Erik Halkjer).

Facebook och social medier är möjliga kanaler till alternativa källor även om regimen utnyttjar ex Facebook för sina egna syften. Över tid har situationen försämrats betydligt i Kambodja och situationen där för mänskliga rättigheter och yttrandefrihet börjar alltmer likna den i Vietnam och Laos. Martin Gemzell menade att det inte räcker att arbeta med befintliga organisationer i Kambodja som Sida nu gör. Sverige borde i stället aktivt stödja dissidenter t ex genom att närvara vid rättegångar, besöka fängelser etc. Anna Mattsson, som arbetar med litteratur-och yttrandefrihet i Kambodja, menade att författare och skribenter i hög grad ägnar sig åt självensur. Måna oppositionella författare och PEN-aktiva har gått i landsflykt. Anna tror på en stark gräsrotsrörelse och här bör svenska insatser ge sitt stöd.

AGENT ORANGE PROJEKTET

Under kriget besprutade USA och dess sydvietnamesiska allierade under tio år (1961-71) miljö och människor i södra Vietnam med det höggiftiga ämnet dioxin. Tunnorna som gifterna försvarades i hade etiketter med olika färger avseende olika kombinationer av gifter. Färgen 'orange' kom att

symbolisera giftspridningen som i huvudsak hade två syften: att förstöra djungelskogarna där motståndskämparna gömde sig och att förgifta jordar och vatten för att förhindra odling av grödor. Besprutningarna kom att få oerhörda konsekvenser. Inte bara krigsgenerationen (amerikanare såväl som vietnameser på båda sidor) drabbades utan, visar det sig, generation efter generation, eftersom giftet sätter sig i generna. I Vietnam kom ca 5 miljoner människor att drabbas. Men alldeles för lite forskning har gjort att kunskapen om denna giftskandal och miljömord är begränsad. Innan frågan uppmärksammades i Vietnam i början på 1990-talet hade ett okänt antal människor hunnit avlida av sviterna. Det är under denna tid som SKVLK börjar öronmärka en pågående penninginsamling till förmån för de människor som drabbats. Denna insats fick namnet Agent Orange-projektet.

Ansträngningarna för att hitta en partner i Vietnam som kan omvandla de ca 350.000 kr som samlats in till verksamt bistånd kom att ta tid. Under 2016 kom ett avtal med ledningen för Hue University of Agriculture and Forestry (HUAF) till stånd. Det gjordes en överenskommelse att rikta biståndet till en utsatt kommun i västra Thua Thien Hue provinsen, i centrala Vietnam, nära gränsen till Laos. Här, i Dong Son kommunen, hade det legat en mindre amerikansk bas (inte lika känd som de i Da Nang och Bien Hoa) med ett Agent Orange-lager. Samma år, 2016, fördes diskussioner med den lokala befolkningen och man valde att satsa på ko-uppfödning som är en traditionell källa till ökat välstånd.

Projektets första år, 2017, kännetecknas av etablering av arbetsgrupper med 78 familjer och inköp och leverans av kreatur (kor enligt önskemål). Kommunen Dong Son har tagit ett ledande ansvar med kommunordföranden i spetsen som själv har en examen från Hue University of Agriculture and Forestry (HUAF) under överinseende av universitetets rektor, dr Le Van An och en forskargrupp. Under 2018 och 2019 har inköpen av kreatur ägt rum med blandat resultat. Efter en tid hade några kor av olika skäl dött. Projektet fortsätter tills stabilitet nåtts i systemet med 'revolving fund' i form av 'kalv-produktion' tills alla deltagare i projektet har fått sin kalv att föda upp. I slutet av 2020 planeras en resa för Kommitténs uppföljning av projektet.

SAMARBETE MED DE TRE LÄNDERNA

Möten sker regelbundet med representanter för Vietnams och Laos ambassader i Stockholm. Kontakten med Kambodja upprätthålls via våra seminarier och inbjudna föreläsare, samt genom styrelseledamöternas och medlemmarnas engagemang.

ORGANISATION OCH EKONOMI

Vid verksamhetsårets slut hade Kommittén närmare 430 enskilda personer, föreningar och pressombud i sitt nätverk, vilka per e-post inbjudits till Kommitténs seminarier och möten.

Kommittén har numera endast enskilda medlemmar som betalar 100 kronor i medlemsavgift. Under 2019 hade Kommittén 96 betalande medlemmar.

Sedan 2018 tar ABF betalt för hyra av sina lokaler. De minsta lokalerna kostade under 2019 1400 kr. I en överenskommelse med ABF har vi beslutat ta ut en frivillig avgift (50 kr för medlemmar och 70 kr för icke medlemmar) för att i någon mån täcka kostnaderna. Vid lyckosamma tillfällen har vi täckt kostnaderna. För det ekonomiska resultatet hänvisas till de ekonomiska berättelserna.

Stockholm 16 februari 2020

Eva Lindskog

Lasse Wallén

Ordförande

Kassör

Agneta Carleson

Jacqueline Ernerot

Ledamot

Ledamot

Ulf Svensson

Britta Öström

Ledamot

Ledamot